

Kultuuriministeeriumi kontroll paljastas, et Estonia teater võttis ebaseaduslikult laenu

Aasta 2020 lõppes Estoniale suure kasumiga, mis peaks aitama teatril pärast kriisi jälle jalad alla saada. Küll aga suletakse kahjumis restoran, esialgu selle aasta lõpuni.

Kultuuriministeeriumi plaaniline kontroll tuvastas, et teater on rikkunud üht seadusepunkti, ning tegi teatrile kümnekond märkust õigusaktide täitmise ja lepingute sõlmimise kohta 2019. ja 2020. aastal. Kontroll ise toimus novembrist 2020 kuni veebruarini 2021.

„Meil on esikohal inimene ja isegi siis, kui kassas pole aasta lõpus sentigi raha, läheb teatrijuht pankka, võtab laenu ja maksab kõigile jõulupreemiat. Mis siis, et see on vastuolus igasugu seadustega,“ rääkis rahvusoper Estonia endine juht **Aivar Mäe** Äripäeva raadiosaates „Juhi jutud“ juunis 2019. Ta lisas, et on nii ka teinud.

Mäe rääkis tõtt. Kultuuriministeeriumi haldusjärelevalve leidis, et 2019. aastal on rahvusoper võtnud lühiajalist laenu kuni 300 000 euro ulatuses. Kohe, kui rahvusoper aastavahetuse järel ministeeriumilt uue tegevustoetuse sai, maksti laen tagasi.

Rahvusoperi seaduse järgi tohib teater laenu võtta küll, aga ainult nõukogu ja vabariigi valitsuse nõusolekul.

Ministeerium vaatas üle teatri juhtimist kajastavad protokollid ega leidnud ühtki märki, et teatrijuht oleks nõukogult või valitsuselt laenu võtmiseks luba küsinud.

„Seetõttu ei teadnud näitena nõukogu asutuse arvelduskrediidi kasutamisest aasta lõpus,“ seisab haldusjärelevalve aktis. Ometi on seesama nõukogu heaks kiitnud majandusaasta aruanded, kus selgelt lühiajalise laenu võtmine näha.

See polnud ühekordne eksimine.

Mäe rääkis Äripäeva raadios laenamisest 2019. aasta suvel. Ning kuigi ministeerium tegi haldusjärelevalvet vaid 2019. ja 2020. aasta kohta, seisab järelevalvedokumendis: „Ka 2018. aastal kasutati analoogset finantseerimisskeemi, et tagada asutuse likviidsus.“

Rahvusoper märgib järelevalveaktile lisatud kommentaaris, et on nõus ministeeriumi järeldusega, kuidas sellega rikuti rahvusoperi seadust.

Teatri restoran oli ammu miinuses

Estonia restoran avati 2018. aasta novembris teatraalselt nagu rahvusoperile kohane. Esinesid tantsijad ja ooperi lauljad, peeti

ekspress.ee
16.04.2021 12:03
Greete Lehepuu
8500

Kultuuriministeerium
Rahvusoper Estonia
Estonia teater
Ott Maaten
Teater

kõnesid ja õhati rõõmust, et viimaks ometi taastub ooperiteatri restorani traditsioon. Wabariigi ajal oli teatri restoran ülimalt populaarne koht, kuid 21. sajandil kiskus ettevõtmine viltu.

„Tänases epideemilises olukorras ei ole põhjendatud restorani avatuna hoidmine ja selletõttu on restoran kuni aasta lõpuni suletud. Kui olukord paraneb, siis restoran jätkab oma tegevust,“ ütleb Estonia praegune direktor Ott Maaten Ekspressile.

Haldusjärelevalve aktist paistab, et restoranil oli raskusi äriplaani täitmisega juba enne koroonakriisi. 2019. aasta lõpuks ehk sisuliselt ühe tegevusaastaga oli restoran 63 000 euroga kahjumis.

Müügitulu jäi oodatust neljandiku võrra väiksemaks, tööjõukulud ja kaubakulud aga kujunesid oodatust suuremaks. 2020. aastal pidi restoran koroonapandeemia tõttu pikalt kinni olema ja nii kadus kaks kolmandikku plaanitud müügitulust, kahjum 94 000 eurot.

Restorani avamisega anti uus hingamine 30 aastat muutumatult tegutsenud talveaiale, kus peamiselt toimusid lasteetendused ja päevased kontserdid. Ehitati juurde köök, et tuua külastajaid restorani enne ja pärast etendusi.

Restorani inventar ja mööbel nõudsid kokku 163 000 eurot. Selleks võeti lühiajaline laen, millest on endiselt tasuda umbes 45 000 eurot. Veebruaris 2018 ehk pool aastat enne restorani avamist ennustas Mäe, kuidas restorani investeeringu tasuvusaeg on kaks aastat. Eelmise aasta juunis rääkis Mäe Ekspressile, et restoran jõudis ka kasumisse.

„Eelmisel aastal olime esimest korda plussis 17 000 euroga, seda ei ole palju, aga me ka investeerisime palju.“

Ott Maateni hinnangul pole investeeringud siiski maha visatud, sest kööki kasutatakse edasi. Üldises plaanis ongi toitlustus (vaheaegadel käivad külastajad ju kohvikus, samuti toitlustab Estonia üritusi ning pakub süüa oma töötajatele) kasumis, märgib ka ministeeriumi kokkuvõte.

Ekspress uuris möödunud suvel Mäelt, kuidas vastata kriitikutele, et restorani pidamine ei ole kooskõlas rahvusoperi eesmärgiga. Kas avaliku raha kasutamine on selleks õigustatud? Mäe selgitas, et avalik raha ehk riigi toetus kulub rahvusoperi 400 töötaja palkade maksmiseks, restorani ja muud toitlustusega seonduva peab Estonia katma omatuludest.

Ka kontroll leiab, et tegevustoetust kasutab Estonia korrektset, maksumaksja raha restorani miinusesse ei voola. Kuid kahjumlik restoran vähendab omatulu, mida saaks kasutada otstarbekamalt.

Maaten usub siiski, et restoran oleks mullu ilma koroonakriisita kasumisse jõudnud.

Ka väikeostud vajavad läbipaistvust

Suures plaanis on teatri rahaasjad läbipaistvad, leiab ministeerium. Riigieelarve raha kasutab teater nii, nagu leping seda ette näeb.

Küll aga märgib ministeerium, et alla 30 000 euro suuruste ostude puhul (neid loetakse väikeostudeks) pole Estonial korralikku paberimajandust. Näiteks ei saanud ministeerium ülevaadet, kas teater on alati võtnud hinnapakumise kolmelt pakkujalt, nagu avalik-õiguslik ettevõtte peaks tegema. Õigemini on probleem selles, et kui hinnavõrdlusi tehakse, ei säilitata neid süsteemselt.

Teater lubab, et loob selleks nüüd süsteemi.

Veel märgib ministeerium, et teatri asjaajamiskord ja raamatupidamise sise-eeskirjad on kohati ajast ja arust. Mõned teatri töö alusdokumendid on nii vanad, et neis on hinnad kroonides.

Rahvusooperi kodukorra hindab ministeerium asja- ja ajakohaseks.

Kriisiraha hoiab Estonial nina vee peal

2019. aasta lõpetas teater 960 000 euro suuruse kahjumiga. Möödunud suve hakul küsis Mäe ka selle katteks riigilt toetust. Teatri kulude-tulude ülevaates on näha, et töötukassa toetuse ja kriisiabiga saadi nina jälle vee peale. 2020. aasta lõpuks oli teater rekordilise ligi 1,3 miljoni euroga plussis.

See ei tähenda kindlasti, et teatris kõvaks priiskamiseks läheks. Tegu on ohvriga, mille abil teatrielu piirangute kadumisel taas käima tõmmata.

„Meie andmetel võib sarnast tendentsi näha ka teistes riigi rahastatud teatrites ja tänu sellele saavad nad jätkuvast kriisist võimalikult väikeste kahjudega välja tulla. Aasta lõpu tulem suunatakse sisutegevusse ehk teatrite tulu läheb uute etenduste ettevalmistamiseks,“ ütleb üks haldusjärelevalve tegijatest, kultuuriministeeriumi siseauditi osakonna juhataja **Krista Nelson**.

Ott Maaten kinnitab, et suuri koondamisi pole plaanis ning plussi jäämisele andis oma panuse ka kriisist tingitud säästlik majandamine.

- ÄÄREJUTT -

Mis on ministeeriumi haldusjärelevalve?

Estonia tegevust hinnanud haldusjärelevalve otsustati teha juba minister Tõnis Lukase ametiajal detsembris 2019. See ei ole seotud teatri peadirektorite vahetumisega. Haldusjärelevalves kontrollib ministeerium, kas teatri tegevus on seaduslik ja vastab kehtivatele eeskirjadele. Samas ei anta hinnangut loominguks tegevusele. Rahvusooperi seaduse alusel teeb järelevalvet kultuuriministeerium. Tegemist ei ole siseauditiga, selle tegemise saab otsustada üksnes Rahvusooperi nõukogu. Siseauditi ulatus võib olla laiem ning lisaks seaduslikkusele keskenduda ka otstarbekusele, efektiivsusele, kontrollide toimimisele jmt.